ઈર્મિયાનો જીવન-સંગ્રામ

(ફાધર વર્ગીસ પોલ)

“ઈર્મિયા” ગ્રંથ બાઈબલનો સૌથી મોટો ગ્રંથ છે. એમાં બાઈબલના બીજા કોઈ પણ ગ્રંથ કરતાં વધારે શબ્દો છે. એમાંથી આપણને પયગંબર ઈર્મિયાના હાકલ, જીવનસંગ્રમાં □ ને સંદેશની વિગતો મળે છે. બાઈબલના જૂના કરારનાં □ ન્ય કોઈ પાત્રો કરતાં વધારે માહિતી પણ પયગંબર ઈર્મિયાના જીવન વિશે આપણને જાણવા મળે છે.

ઈર્મિયા અંગે સંપૂર્ણ બાઈબલની નોંધમાં કહેવામાં આવ્યું છે તેમ ઈર્મિયાનું જીવન ઈ.સ. પૂર્વે સાતમી સદીના ઉત્તર ભાગમાં □ ને છઠ્ઠી સદીના પૂર્વ ભાગમાં વીત્યું હતું. એ સમય દેશને માટે ભારે કસોટી ભર્યો હતો. રાજકીય સ્થિરતા □ ને શાંતિના એક ટૂંકા ગાળા પછી યહૂદાના આસપાસના શક્તિશાળી દેશો ફરી ખળભળવા લાગ્યા હતા.

ઈર્મિયાના સમયમાં સોએક વર્ષ પહેલાં મહાસત્તા તરીકે □ શુરના લશ્કરે ઈસાયલના રાજયનો વિનાશ કર્યો હતો. તે □ શુરનું સામ્રાજ્ય છિન્નભિન્ન થવા લાગ્યું હતું તો ત્યાં એની જગ્યાએ બાબિલના સામ્રાજ્યનો એક મહાસત્તા તરીકે ઉદય થયો. એટલે ફરી એક વાર યહૂદાનું રાજ્ય નવી મહાસત્તા બાબિલની ભીંસમાં આવી ગયું.

હવે યહૂદા રાજ્યના ઉત્તરમાંથી બાબિલનું લશ્કર યહૂદા તરફ આગળ વધવા માંડયું, એટલે દાયકાઓ પહેલાંના ઈસાયલના જેવી સ્થિતિ હવે યહૂદાની પણ થઈ હતી. □ સલામતી, □ સ્થિરતા □ ને ભયના □ સમય દરમિયાન ઈર્મિયાએ પોતાના જાતભાઈઓને પોતાની પયગંબરી વાણી સંભળાવી હતી.

ઈર્મિયાનો જન્મ □ નાથોથ નામના ગામમાં એક પુરોહિત કુળમાં થયો હતો. તે પુરોહિત કુટુંબના હિઝકિયાનો પુત્ર હતો. પયગંબર તરીકેની પોતાની હાકલ વિશે ઈર્મિયાનો ગ્રંથ નોંધે છે. કે, “પ્રભુએ મને કહ્યું તને ગર્ભમાં ઘડયો તે પહેલાં મેં તને પસંદ કર્યો હતો. તું જનમ્યો તે પહેલાં મેં તને □ લગ તારવ્યો હતો, મેં તને પ્રજાઓના પયગંબર તરીકે નીમ્યો હતો.”

સ્વભાવને શાંત, શરમાળ □ ને □ ત્યંત સંવેદનશીલ એવા ઈર્મિયાને પ્રભુના પયગંબર બનવાનું મુશ્કેલ લાગ્યું. એટલે તેણે વાંધો ઉઠાવ્યો. “ઓ સર્વસત્તાધીશ પ્રભુ ! મને બોલતાં તો આવડતું નથી. હું તો હજી બાળક છું.” પણ ઈશ્વર પ્રભુએ ઈર્મિયાને હિંમત આપતાં

કહ્યું, “હું તને જે કોઈ લોકમાં મોકલું છું તો તારે જવાનું છે ▯ ને હું જે કંઈ કહેવાનું હતું તે કહેવાનું છે. તેમનાથી ડરીશ નહિ, કાણ હું તારે પડખે રહી તારું રક્ષણ કરીશે.”

ખૂબ ▯ ઘરા કામ માટે મહાપ્રસ્થાનના ગ્રંથમાં પ્રભુએ મોશેને હિંમત આપી હતી એ રીતે ઈર્મિયાને પણ હિંમત ▯ ને શક્તિ આપતાં પ્રભુએ એને પોતાની જવાબદારીનો ખ્યાલ આપ્યો ▯ ને કહ્યું, “હું મારાં વચનો તારી જીભે મુકું છું. આજે હું તને પ્રજાઓ ▯ ને રાજ્યો ઉપર સત્તા આપું છું. તારે તોડી પાડવાનું છે ▯ ને ઉખેડી નાખવાનું છે, વિનાશ કરવાનું ▯ ને ઉથલાવી નાખવાનું છે, બાંધવાનું ▯ ને રોપવાનું છે.”

ઈશ્વરનો આદેશ લઈને ઈર્મિયા નીકળી પડે છે ▯ ને એને ખ્યાલ આવે છે કે પોતાના દેશની ▯ ને પોતાની યહૂદી પ્રજાની સ્થિતિ ખરેખર ખૂબ ગંભીર છે. એક જ પ્રભુ ઈશ્વરની પૂજા કરવા માટે પસંદ કરેલી યહૂદી પ્રજામાં ▯ ન્ય પ્રજાઓની મૂર્તિપૂજા, વેશ્યાગીરી ▯ ને નગરભોગ ચડાવવા જેવા ધૃણાસ્પદ રિવાજો વ્યાપી ગયા હતા. એટલે ઈર્મિયા કહે છે. “ઓ ઈસાયલી પ્રજા ! એકે એક ટેકરી ઉપર ▯ ને એકે એક ઘટાદાર વૃક્ષ નીચે તે વેશ્યાની જેમ વ્યભિચાર કર્યો છે.”

ઈશ્વર પ્રભુના આદેશથી ઈર્મિયા પરણ્યો નહોતો. તેને પ્રભુની વાણી સંભળાઈ હતી કે, “તારે આ જગ્યાએ પરણવું નહિ કે છોકરાં છૈયાંવાળા થવું નહિ.” છતાં ઘણી વાર પત્નીના રૂપકોનો આશરો લઈને ઈર્મિયાએ ઈશ્વર પ્રભુ ▯ ને ઈસાયલી પ્રજાની વાત નિરૂપેલી છે.

ઈસાયલીઓ લામે ઈશ્વર પ્રભુની ફરિયાદ સંભળાવતાં ઈર્મિયા કહે છે. “કોઈ છોકરી કદી પોતાનાં ઘરેણાં ભૂલે? કોઈ નવવધૂ પોતાની ચૂંદડી ભૂલે? તેમ છતાં, ઓ મારી પ્રજા, ગણ્યા ગણાય નહિ એટલા દિવસથી તું મને ભૂલી ગઈ છે. પ્રેમીઓની પાછળ ▯ ભિસારે કેમ જવું એ તને બરાબર આવડે છે. રીઢામાં રીઢી વેશ્યાને પણ તું શીખવી શકે એમ છે!”

એકવાર પ્રભુના આદેશથી ઈર્મિયાએ મંદિર દરવાજે જઈને ત્યાં પૂજા કરવા આવેલા યહૂદાવાસીઓને કહ્યું, “તમારાં આચરણ ▯ ને કર્મો સુધારો તો હું તમને આ જગ્યાઓ રહેવા દઈશ... તમારાં આચરણ ▯ ને કર્મો સુધારો, એકબીજા સાથે ન્યાયપૂર્વક વર્તો, પરદેશીઓ, ▯ નાથો ▯ ને વિધવાઓનું શોષણ ન કરો, આ જગ્યાઓ નિર્દોષનું લોહી ન રેડો ▯ ને બીજા દેવો પાછળ દોડી તમારો નાશ ન નોતરો. તમે ચોરી કરો છો, ખીન કરો છો, વ્યાભિચાર કરો છો. ખોટા સોગંદ ખાઓ છો, બાલદેવને ભોગ ચડાવો છો... તેથી જેના ઉપર તમે વિશ્વાસ મૂક્યો છે તે મારા આ મંદિરના... શીલોના કર્યા હતા તેવા જ હાલ (એટલે કે સર્વનાશ) કરીશ. હું તમને મારા મોઢા આગળથી હાંકી કાઢીશ.”

ઈસાયલી પ્રજાના પવિત્રમાં પવિત્ર ધામ યરુશાલેમના મંદિર વિરુદ્ધ અગમવાણી ભાખવાથી ઈર્મિયા સામે લોકોનો વિરોધ ભભૂકી ઊઠયો. પોતાની સામેના કાવતરાની એને ખબર પડી ત્યારે પયગંબર કહે છે, “હું તો કતલખાને દોરી જવાતા ગરીબ ઘેટા જેવો હતો.” ઈર્મિયા સામે લોકો કહેતા હતા કે, “આપણે એને જીવતાંના જગતમાંથી હતો ન હતો કરી નાખીએ, એટલે એનું નામ સુધ્ધાં ભુલાઈ જાય.”

ત્યારે ઈર્મિયાએ પ્રાર્થના કરી, “ઓ સર્વશક્તિમાન પ્રભુ, તું અદલ ઈન્સાફ કરનાર છે, તું માણસના મનને અને હૃદયને જામે છે, મેં તો મારું ભાગ્ય તને સોંપી દીધું છે. એટલે તને તેમના ઉપર બદલો લેતો જોઈ શકીશ.” આમ, પોતાની સામે વિરોધ અને કાવતરું હોવા છતાં ઈર્મિયા નીડરપણે પોતાના લોકો સામેની અપ્રિય અગમવાણી ભાખતો રહ્યો. અને વચ્ચે ઈર્મિયાએ પ્રભુ સામે ફરિયાદ પણ કરી. “ઓ પ્રભુ, સત્ય તારે પક્ષે હોય છે. તેમ છતાં ન્યાયના એક મુદ્દા વિશે મારે તને પૂછવું છે. દુષ્ટ માણસો સુખસમૃદ્ધિ પામે છે? બદમાશો તેમ નિરાંતે જીવે છે? ” છતાં પ્રભુ ઉપર ઈર્મિયાનો વિશ્વાસ અડગ રહ્યો હતો. “ઓ પ્રભુ આફતના સમયમાં તું જ મારું બળ છે, તું જ મારો આધાર છે તું જ મારો આશ્રય છે.”

જ્યારે પુરોહિત પશહુરે મંદિરમાં દરવાજા આગળ યરુશાલેમ અને મંદિરના નાશ અંગેની ઈર્મિયાને ભવિષ્યવાણી ભાખતા સાંભળ્યો ત્યારે તેણે ઈર્મિયાને ફટકા મરાવીને હેડમાં પૂર્યો બીજા દિવસે પશહુરે ઈર્મિયાને હેડમાંથી છૂટો કર્યો ત્યારે ઈર્મિયાએ ડર્યા વિના તેને પ્રભુની વાણી સંભળાવતાં કહ્યું, “પ્રભુ તને આ પ્રમાણે કહે છેઃ હું તને અને તારા મિત્રોને ત્રાસને હવાલે કરી દઈશ. તારાં દેખતાં તેઓ તેમના દુશ્મનોની તલવારનો ભોગ બનશે. આખો યહૂદા હું બાબિલના રાજાને સોંપી દઈશ. આ શહેરની બધા સંપત્તિ, એના બધા ભંડારો અને કીમતી વસ્તુઓ, યહુદાના રાજાનો બધો ખજાનો હું તેમના દુશ્મનોને સોંપી દઈશ. તું, પશહુર અને તારું આખું કુટુંબ કેદ પકડાશો, તમને બાબિલ લઈ જવામાં આવશે અને ત્યાં તમારું મોત થશે.”

ઈર્મિયાને ફાવતું નહોતું કે એને ફાળે હમેશાં “હિંસા અને વિનાશ” ની આગાહી કરવાની હતી. એટલે ઈર્મિયાએ પ્રભુ સામે હૈયાવાળ કાઢતાં કહ્યું, “ઓ પ્રભુ, તે મને છેતર્યો અને હું છેતરાયો... આખો દિવસ હું હાંસીપાત્ર બન્યો છું. સૌ કોઈ મારી ઠેકડી ઉડાડે છે. હું જો એમ કહું કે, હવે હું પ્રભુને સંભારું જ નહિ. એને નામે બોલું જ નહિ, તો તારી એ વાણી મારા અંગેઅંગમાં ભંડારાયેલી આગની જેમ મારા અંતરમાં ભડભડી ઊઠે છેઃ અને હું તેને કાબુમાં રાખવા મથું છું. પણ હું નથી રાખી શકતો.”

ઈર્મિયા નીડરપણે યહૂદાના રાજાઓ વિરુદ્ધ પણ અગમવાણી ભાખતો હતો. એટલે ઈર્મિયાના ભવિષ્ય ભાખવાનાં 45 વર્ષના લાંબા ગાળામાં યહૂદાના રાજાઓ સાથેનો એનો સંબંધ સંઘર્ષમય જ રહ્યો હતો. એક વાર ઈ.સ. પૂર્વે 605 માં પ્રભુના આદેશથી “ઈર્મિયાએ બારુખબિન નેરિયાને બોલાવ્યો અને તેણે પ્રભુએ ઈર્મિયાને જે જે કહ્યું હતું તે બધું ઈર્મિયાના લખાવ્યા પ્રમાણે લખી લીધું. ઓળિયું

મંદિરમાં □ ને □ મલદારો સમક્ષ વાંચ્યા પછી રાજાને ઓળિયું વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું ત્યારે રાજાએ ઓળિયાને સગડીમાં નાખી બાળી દીધું □ ને લહિયા બારુખને □ ને પયગંબર ઈર્મિયાને પકડવાનો હુકમ કર્યો. પણ પ્રભુએ બંનેને સંતાડી દીધા."

ઓળિયું રાજાએ બાળી મૂક્યા પછી પ્રભુના આદેશથી ઈર્મિયાઓ બીજું ઓળિયું લઈને લહિયા બારુખને આપ્યું □ ને રાજા યહોયાકીમે બાળી મૂકેલા ઓળિયામાંના બધાં વચનો બારુખે ઈર્મિયાના કહ્યા પ્રમાણે લખી દીધાં □ ને તે જ મતલબનાં ઘણાં વચનો તેમાં ઉમેરવામાં આવ્યાં.

એકવાર ઈર્મિયાની વાત માન્યા વિના રક્ષકોના વડાએ એને પકડીને □ મલદારો સમક્ષ રજૂ કર્યો. તેઓએ ક્રોધે ભરાઈને ઈર્મિયાને ચાબખા મરાવી એક ઘના ભોંયરામાં કેદ પૂરી દીધો. આ વાત જાણીને રાજા સિદકિયાએ તેને તેડાવી મંગાવ્યો □ ને ખાનગીમાં પૂછયું. પ્રભુ તરફથી કંઈ સંદેશ છે? ઈર્મિયાએ કહ્યું તમે બાબિલના રાજાના હાથમાં પડશો પછી ઈર્મિયાની માગણી મૂજબ એને ભોંયરાના કેદમાં પાછો મોકલાવવાને બદલે રક્ષક ઘરના ચોકમાં કેદ કરવામાં આવ્યો.

પછી પોતાની આગમવાણીથી લોકોને નાહિંમત કરવાનો આરોપ મૂકીને રાજાના □ મલદારોએ ઈર્મિયાને ભૂખે મારી નાખવાના હેતુથી પાણી વિના કાદવવાળા એક □ વવારું કૂવામાં દોરડી વડે ઉતારી દીધો □ ને ઈર્મિયા કાદવમાં ખૂંપી ગયો. પણ રાજા સિદકિયાને એક દરબારી દ્વારા એની જાણ થતાં તેણે ઈર્મિયાને કૂવામાંથી બહાર ખેંચી કઢાવ્યો □ ને તે રક્ષણ ચોકમાં રહ્યો. પછી રાજાએ ઈર્મિયે તેડાવીને એની સલાહ માંગી. ઈર્મિયાએ રાજાને બાબિલો સામે બળવો કરવાને બદલે તેના તાબે થઈને પોતાને □ ને પિતાના રાજ્યને બચાવી લેવાની સલાહ આપી. ઈર્મિયા આશા રાખતો હતો કે પ્રભુ પોતાના સમયમાં બાબિલમાંથી પોતાની પ્રજાને બચાવી લેશે.

ઈર્મિયાએ પોતાની ભવિષ્યવાણી ફક્ત પોતાની યહૂદી પ્રજા અંગે જ નહિ પણ આસપાસના મિસર, મોઆબ, □ મ્મોન, આદોમ □ ને દમસ્ક અંગે પણ સંભળાવી હતી. યરુશાલેમ ખાતેનાં વિવિધ રાજ્યોના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા ઈર્મિયા જે તે દેશની પ્રજાઓને જણાવતો તો કે યુદ્ધ □ ને બળવો તો તેમના રાજ્યને વિનાશ તરફ જ ધકેલશે.

ઈ.સ. પૂર્વે 587માં રાજા નબૂખદનેસ્સરે યરુશાલેમને ઘેરો ઘાલ્યો □ ને યરુશાલેમનું પતન થયું. બાબિલના સૈન્યોએ યરુશાલેમના મંદિર, રાજમહેલ □ ને મોટા ભાગના મકાનોનો નાશ કર્યો. શહેરના વતનીઓને કાં તો મારી નાખ્યાં કે કાં તો બાબિલમાં દેશનિકાલ કર્યો રાજા સિદ્દકિયા □ ને કેટલાક રક્ષક દળો ભાગી ગયા પણ બાબિલની સેનાએ એમનો પીછો પકડયો. બધા □ મલદારોને મારી નાખ્યા □ ને રાજાની આંખો ફોડી નાખીને મરતાં સુધી તેને બાબિલના કેદમાં પૂરી રાખ્યો. આ રીતે ઈર્મિયાની બધી ભવિષ્યવાણી સાચી પડી.

બાબિલના સૈન્યના સરદારે ઈર્મિયાને કેદી તરીકે પકડયો હતો પણ બાબિલના રાજા નબૂખનેસ્સરના આદેશથી ઈર્મિયાનો જીવ પણ બચાવવામાં આવ્યો ▯ ને એની સાથે સારું વર્તન રાખવામાં આવ્યું. એટલું જ નહિ, પણ ઈર્મિયાને બાબિલમાં જવા માટે કે પોતાના દેશમાં ગમે ત્યાં રહેવા માટે પણ પરવાનગી મળી હતી.

ઈર્મિયા દેશવાટે જવાને બદલે યહૂદાના ગરીબમાં ગરીબ લોકો સાથે પાછળ રહી ગયો ▯ ને પાછળથી તે ▯ ન્ય લોકો સાથે આશરાની શોધમાં મિસર ચાલ્યો ગયો. ત્યાર પછી ઈર્મિયાનું શું થયું. એનો અંત કેવો હતો એની કોઈને ખબર નથી. પણ એક વાત તો સ્પષ્ટ છે કે જીવનભરની પોતાની બધી મહેનતને તેણે વ્યર્થ ગયેલી જોઈ છે.